

Rutes culturals per la Costa Daurada

L'apel·latiu "Catalunya Nova", aplicat a aquestes terres, distreu sovint de la profunditat i la densitat de la seva història, que té els fonaments en la romanitat i que ha evolucionat a través dels segles deixant un llegat cultural sorprenent. Construccions d'èpoques com l'Edat Mitjana o el modernisme han deixat la seva petjada.

Els visitants de la Costa Daurada tenen a l'abast tot allò que teòricament els cal per a passar-hi unes vacances completes: platges àmplies, apartaments assolellats amb vistes a mar, botigues, centres comercials, parcs d'atraccions espectaculars. Però, juntament amb aquesta realitat magnífica, la Costa Daurada té l'empremta d'un passat ple d'història, de cultura i de monumentalitat que val la pena de conèixer

i que enriqueix enormement una estada en aquestes terres.

L'escriptor Francesc Roig assenyala que un recorregut per algunes de les nostres rutes culturals més significatives estimula "el plaer inductiu d'allò desconegut" i alhora fa possible "el miracle de veure i entendre el que tantes vegades hem llegit o visitat fugisserament". I això últim és precisament el que cal evitar. Una visita fugissera aboca al desconeixement,

perquè algú va dir, en plena lucidesa, que valia molt més mirar-se un quadre durant dues hores que tota una exposició en dos minuts. Per això proposem tres rutes possibles que corresponen a tres moments històrico-artístics de gran importància per al nostre país. El primer, el de la romanització, que va marcar el nostre futur en elements tan essencials com la llengua i la civilització. El segon, el de l'Edat Mitjana, amb Catalunya en plena ex-

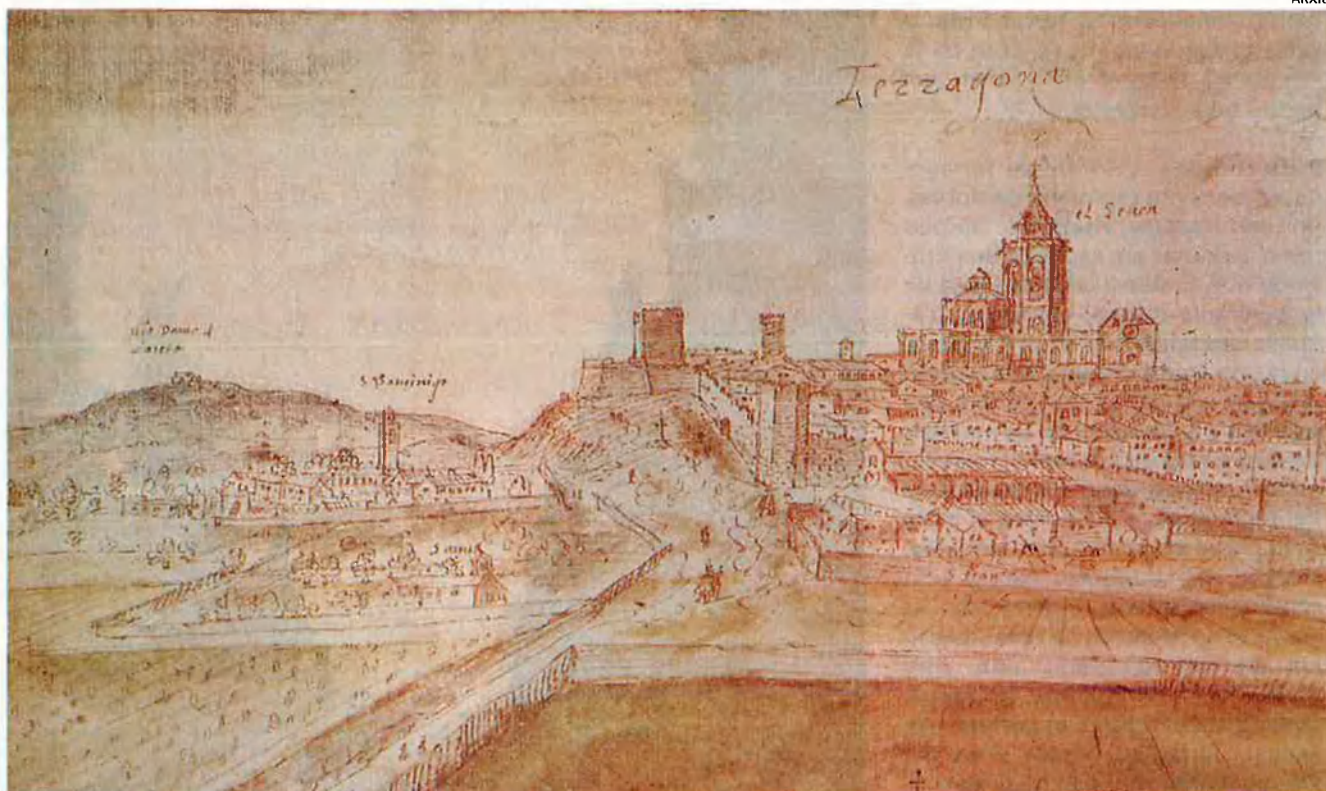
pansió. Finalment, el tercer i més a prop, el del Modernisme, fruit de la renaixença cultural de la qual som encara hereus directes.

Ruta romana. La ciutat de Tarragona va ser, sense cap mena de dubtes, un dels centres vitals de l'imperi romà. La ciutat era capital d'una província que abastava una bona part de la península ibèrica. Les traces d'aquella capitalitat són encara evidents en la seva trama urbana i a la rodalia. A la part alta de la ciutat podem passejar-nos per les restes de les muralles de llarg a llarg de poc més d'un quilòmetre. La construcció originària data del segle III aC, si bé durant el segle XVIII s'hi va afegir una contramuralla. Malgrat els afegitons, encara se'n conserven elements originals, com és ara la Torre Minerva. La seva situació ens permet d'obtenir una visió esplèndida de la ciutat de Tarragona. Com tots els centres importants de l'Imperi, Tarragona va tenir el seu circ i el seu amfiteatre, dels quals es conserven encara determinades parts. El circ és el que potser ha arribat més incomplet fins avui i només en podem veure la capçalera, situada a la Rambla Vella. Per fer-nos una idea de la seva dimensió en l'època d'esplendor, la seva arena ocupava tot el que és la plaça de la Font, i era un gran edifici públic amb capacitat per a més de 20.000 espectadors. Una bona part d'aquesta edificació va servir de fonament de les construccions actuals: sota de moltes d'elles es troben restes de voltes i graderies.

L'amfiteatre, que data del segle II dC, ha mantingut, en canvi, la seva forma a través del temps. Els enginyosos constructors romans van aprofitar el pendent d'un petit turó vora mar, a la roca del qual van excavar una bona part de les graderies. Tret de la part conservada de les muralles que suara esmentàvem, és un dels pocs edificis romans que es pot observar gairebé tal com era quan el van construir. La seva pervivència en el temps és admirable i ha sobreviscut a una església visigòtica bastida dintre seu i a una altra de romànica; ni de l'una ni de l'altra, no en tenim grans traces avui dia, sinó unes poques restes. La seva proximitat a mar, que li serveix de fons, fa que sigui un lloc particularment atractiu.

Tarragona va ser un dels centres vitals de l'imperi romà. La ciutat conserva multitud d'emprentes d'aquella època, com l'emblemàtic amfiteatre (a la pàgina del costat).

Moments tan distants com l'època romana, l'edat mitjana o el modernisme fan de Tarragona un indret de visita ineludible.

Uns altres monuments que cal veure a Tarragona i rodalia són el fòrum mercantil, centre de la vida social i comercial de la ciutat; el fòrum provincial, seu de govern de l'extensa província; la Torre dels Escipions, lloc eminentment funerari; l'arc triomfal dít Arc de Berà; el Pont del Diable; el conjunt de Centelles, vila rural romana on hi ha uns mosaics exquisits i una majestuosa tomba que, segons una hipòtesi, devia ser la de l'emperador Constant I, fill de Constantí.

Per a acabar d'arrodonir aquest bany de cultura i de civilització romanes és imprescindible de passar pel Museu Arqueològic de Tarragona que té, distribuïdes en nou sales, importants materials arquitectònics i esculturals, però també elements epigràfics i numismàtics. Destaquem-ne la misteriosa bellesa dels mosaics romans que ens donen entenen que havien arribat a un refinament estètic molt avançat. El nivell que va atènyer la civilització romana es pot deduir també d'una peça ben curiosa del museu: la nina de vori, una nina de jugar, que data del segle IV dC i que es va trobar al sarcòfag d'una nena; la seva factura tècnica, amb moviment de braços i cames, en fan

una precursora sorprenent de les nines actuals.

Ruta medieval. Per oposició a la llum de la civilització romana, no són pocs els qui sostenen encara la tesi que l'Edat Mitjana va ser gairebé un mil·lenni de foscor fins al Renaixement de la cultura clàssica. Però a molts llocs d'Europa l'Edat Mitjana va ser un moment en què va florir l'art de l'escriptura i es van bastir conjunts arquitectònics impressionants. Catalunya va tenir una edat d'or a la baixa Edat Mitjana i les comarques meridionals en van ser un dels focus.

El monestir de Poblet n'és un exemple clar. Va ser construït seguint els canons arquitectònics cistercencs i va anar creixent amb el pas dels anys. És format per tres recintes agrupats, però ben diferenciats: el primer, destinat als servents del monestir; el segon, on hi ha el palau de l'Abat, l'hosteria, l'hospital dels pobres, els magatzems, etc.; i el tercer, emmurallat, dedicat pròpiament a la vida monacal. Poblet té un claustre en què brilla l'austeritat del romànic i és panteó dels monarques catalans; algunes famílies nobles catalanes també el van escollir per al seu descans

etern. Forma part de l'anomenada ruta del Cister, ensems amb els monestirs de Santes Creus –també panteó de reis i nobles i amb una sublim arquitectura gòtica– i de Vallbona de les Monges, tots ells nuclis molt importants de la Catalunya Nova.

Entre les ciutats medievals es destaca Montblanc amb les seves muralles molt ben conservades. Una visita a la capital de la Conca de Barberà és una autèntica immersió en la vida de l'època. Malgrat la seva modèstia quant a dimensions, una passejada pels carrers de Montblanc ens descobreix el seu brillant passat amb molts edificis singulars, cada cop més restaurats. S'hi van celebrar Corts Generals de Catalunya unes quantes vegades durant el segle XIV i va viure una notable esplendor fins a la davallada del segle XIX, que va coincidir amb la famosa plaga de la fil·loxera. De Montblanc es poden assenyalar molts indrets, però si n'haguéssim de triar cap per observar-lo detingudament seria l'església de Santa Maria la Major, construïda entre el 1353 i el 1528 en estil gòtic, però amb façana renaixentista i amb uns quants tresors a l'interior, entre ells pintures gòtiques i un orgue monumental del segle XVII.

Aquesta ruta medieval seria incompleta sense aturar-se a l'Espluga del Francolí, amb el seu hospital del segle XIV i el Museu de la Vida Rural, i sense visitar Valls, Santa Coloma de Queralt, antic centre de la Baronia d'aquest nom, Vimbodí, el Pla de Santa Maria, amb el seu suggerent nucli vell, Alcover i les seves famoses porxades.

Ruta modernista. Si aquests darrers anys s'ha establert una relació, sòlidament fonamentada, entre Modernisme i Barcelona, cal defugir la idea, absolutament errònia, que aquest moviment estètic de tombant de segle s'hi circumscriu en exclusiva, quan la veritat és que hi ha Modernisme a tots els racons de Catalunya. Reus, Salou, Tarragona i fins i tot Amposta i Tortosa són exponents ben generosos de l'exuberància d'aquest moviment. L'esplendor modernista va arribar amb una força especial a Reus, ciutat que llavors vivia moments d'una gran prosperitat econòmica.

Com a testimoni d'aquests moments n'han restat edificis i cases particulars. Entre aquestes darreres es destaca Can Navàs, considerada la millor mostra d'arquitectura modernista de la ciutat, situada a la plaça del Mercadal i construïda el 1901 per Lluís Domènech i Montaner. I com sol succeir en aquest estil, els interiors són tan atractius o més que la façana. És imprescindible d'entrar a Can Navàs per copsar la bella ornamentació amb motius vegetals i la rica ebanisteria (mobiliari decoració) obra de Gaspar Homar. Un altre edifici de Domènech i Montaner a Reus és la Can Rull –actual seu de l'Institut Municipal d'Acció Cultural–. En aquest edifici es pot percebre clarament un modernisme menys ornamental, més depurat i sobri, proper a l'estil neogòtic. Per completar

PICASSO I HORTA DE SANT JOAN

Pablo Picasso mateix ho havia reconegut en més d'una ocasió i públicament: "Tot el que sé, ho he après a Horta d'Ebre". Aquesta situació no va ser el resultat d'una decisió premeditada, sinó d'un atzar de la vida quan, tornat a Madrid el 1898, va caure malalt i un amic seu català, Manuel Pallarès, li va oferir de passar nou mesos a la casa pairal d'Horta de Sant Joan, als contraforts dels Ports de Beseit, a la comarca de la Terra Alta.

JOAN MIRÓ I MONT-ROIG

La relació de Joan Miró amb el poble de Mont-roig, del Baix Camp, la certifica el crític anglès i company del pintor durant l'època de París, Roland Penrose, quan afirma que és a Mont-roig on Miró va desenvolupar el seu nou estil. "Aqui va poder contemplar amb tota calma els ritmes de creixement de les plantes i dels arbres que l'en-voltaven i, a més gran escala, les formes dels camps llaurats i el perfil de les muntanyes llunyanes".

ARXIU / DOMÈNEC UMBERT

Al costat de parcs d'atraccions i platges àmplies, la Costa Daurada té l'encant d'uns indrets plens d'història.

la visita a l'obra del gran Domènech i Montaner a la capital del Baix Camp es pot anar a l'Institut Pere Mata que té uns mosaics i vitralls excel·lents.

Al passeig de Jaume I de Salou i a la Rambla Nova de Tarragona hi ha obres de relleu, com la casa Bonet o la Casa Sales, respectivament. Ambdues tenen en comú, malgrat les diferències estilístiques, que foren promogudes com a mansions particulars per les famílies benestants de l'època i són una mostra més del centenar i mig d'obres escultòriques o arquitectòniques que van deixar a les comarques meridionals més d'una trentena d'artistes de tombant de segle. A banda les mansions privades, el modernisme va deixar-hi també obres religioses com el convent dels Carmelites Descalços a Tarragona; el santuari de Montferri; l'escorxador i el mercat públic de Tortosa.

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA